

Motion till riksdagen 2021/22:3649

av **Martina Johansson m.fl. (C)**

Ekonomisk trygghet för föräldrar och barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modern, liberal politik för barnens bästa och för jämställda och jämlika villkor för alla föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra jämställdhetsbonusen samt införa en jämställdhetsbonus för vård av barn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa lägstånivådagarna i föräldraförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 80 procent av dagarna ska tas ut innan barnet har fyllt tre år, i stället för som i dag fyra år, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara tillåtet med obegränsat antal dubbel dagar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de dagar i föräldraförsäkringen som inte är öronmärkta ska kunna användas av för barnet andra viktiga vuxna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att koppla skyddet av föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst till hur länge hen har varit ledig i stället för barnets ålder och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Försäkringskassan ett informationsuppdrag riktat till vårdnadshavare om föräldraledighetens påverkan på familjeliv, hälsa och livsinkomst och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den s.k. snabbhetspremien och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att småföretagare under sin föräldraledighet ska kunna bedriva viss begränsad administrativ styrande verksamhet i sitt företag och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vilka inkomster och vilka tillgångar som ska räknas in i underlaget för bedömningen av rätten till bostadsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta konsekvenserna för ensamstående föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsdragningen mellan hemmavarande barn och umgängesbarn bör beaktas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bostadsbidragets effekter på olika familjekonstellationer bör beaktas och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att införa månadsavstämning avseende underlag för bostadsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa flerbarnstillägget för barn nummer två och tillkännager detta för regeringen.

En modern, liberal politik för barnens bästa och för jämställda och jämlika villkor för alla föräldrar

Föräldraförsäkringen finns till för att alla föräldrar ska ges förutsättningar att ge sina barn en god omsorg samt att bygga upp den viktiga anknytningen mellan barn och förälder under de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en enkel, modern och tydlig föräldraförsäkring som tar avstamp i principen om barnets bästa. En sådan försäkring måste vara anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv och olika familjekonstellationer och premiera ett jämställt uttag av föräldradagar.

Pappors uttag av föräldraledighet ökar, men väldigt sakta. Det återstår en lång bit innan man kan tala om en jämställd fördelning av föräldraledigheten. Fortfarande möts både kvinnor som tar ut mindre ledighet och män som tar ut mer ledighet av förvåning, misstro och misstänksamhet.

Centerpartiet vill inte detaljstyra människors privatliv, men dessa förhållanden är typexempel på att vi som individer begränsas av omvärldens förväntningar på oss utifrån könstillhörighet. Försäkringskassans analyser visar att den faktor som har haft störst inverkan på pappors uttag är införandet av de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen. Övriga insatser har haft marginell inverkan.

Den ojämlika fördelningen av föräldraledighet leder till negativa konsekvenser såväl för samhället i stort som för enskilda individer. Män förlorar viktigt umgänge och anknytning med barnen. Kvinnor förlorar i löneutveckling och karriärmöjligheter. Barnens rätt till båda sina föräldrar begränsas.

På aggregerad nivå har vi allt att vinna på ett mer jämställt samhälle. Ett samhälle där alla ges lika förutsättningar och möjligheter är ett samhälle som tar vara på den kompetens som finns tillgänglig. Det är ett samhälle där alla människor får möjlighet att förverkliga sina livsprojekt. Det är ett samhälle där människor mår bättre såväl mentalt som fysiskt. Centerpartiet anser att vi behöver en bred samhällsdiskussion om hur vi kan riva de strukturer som hindrar män från att utnyttja sin föräldraledighet och kvinnor att kombinera ett gott föräldraskap med ett gott arbetsliv.

Jämställdhetsbonusen

Jämställdhetsbonusen infördes av alliansregeringen 2008 och var en stimulans till föräldrar som delade på föräldraledigheten. Bonusen avskaffades av den rödgröna regeringen 2017. För att alla föräldrar ska kunna delta i en jämställd arbetsmarknad vill Centerpartiet se över möjligheterna att återinföra och kraftigt förstärka jämställdhetsbonusen som Alliansen införde. För att föräldrar i större utsträckning ska ta gemensamt ansvar för vab-dagarna vill vi dessutom se över möjligheterna att införa en vab-bonus.

Avskaffa lägstanivådagarna i föräldraförsäkringen

Ersättningen på lägstanivå är idag 180 kronor per dag. Enligt en rapport från riksdagens utredningstjänst betalades över 70 % av föräldrapenningen på lägstanivån ut till kvinnor år 2020. Utredningen om en modern föräldraförsäkring konstaterade i sitt slutbetänkande 2017, att lägstanivådagarna kan jämföras med ett vårdnadsbidrag och innebära liknande inlåsnings effekter för dem som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden. Centerpartiet anser att lägstanivådagarna bör fasas ut ur föräldraförsäkringen. Utredningen föreslog att antalet SGI-dagar i föräldraförsäkringen istället bör utökas. Centerpartiet anser att detta förslag bör övervägas utifrån arbetsmarknads-, livsinkomst- och jämställdhetsperspektiv, givetvis med barnets bästa i fokus.

80 procent av dagarna ska tas ut innan barnet har fyllt tre år

Alltför många människor, särskilt kvinnor, är frånvarande från arbetsmarknaden under lång tid i samband med föräldraledigheten. De riskerar att förlora i såväl löneutveckling som karriärmöjligheter. Konsekvenserna för den ekonomiska levnadsstandarden riskerar att bli livslånga. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv försvinner arbetade timmar, vilket i sin tur ger en lägre välfärd.

Föräldraförsäkringen har i första hand till syfte att ge utrymme för omvårdnad och anknytning under de första levnadsåren. Fördelningen av uttaget av föräldrapenningen över tid behöver därför ses över. Centerpartiet anser därför att reglerna i föräldraförsäkringen bör skärpas så att 80 % av föräldraledigheten ska tas ut innan barnet har fyllt tre år.

Obegränsat antal dubbeldagar

Möjligheten för båda föräldrar att vara lediga med föräldrapenning samtidigt (dubbeldagar) är idag begränsad till 30 dagar per förälder. Studier visar att dubbeldagarna har varit gynnsamma för jämställdhet, sammanhållning i familjen och även kvinnors hälsa. Centerpartiet anser mot den bakgrunden att det är rimligt att avskaffa begränsningen av antalet dubbeldagar.

Dagar i föräldraförsäkringen som inte är öronmärkta ska kunna användas av för barnet andra viktiga vuxna

I en jämställd föräldraförsäkring måste det faktum att alla inte följer den traditionella tvåsamhetsnormen tas i beaktande. När föräldrar inte lever ihop krävs en annan variant av livspussel. För barnen kan det innebära att det finns fler personer än vårdnadshavarna som ingår i familjemiljön. Centerpartiet vill därför se en utredning om hur föräldradagarna kan fördelas till andra, för barnet viktiga, vuxna.

Koppla skyddet av föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst till hur länge de har varit lediga

Möjligheten att vara föräldraledig med skyddad SGI är idag begränsad efter att barnet har fyllt 18 månader. Ett sätt att underlätta för pappor, som i regel tar ut föräldraledigheten i ett senare skede, skulle kunna vara att basera SGI-skyddet på hur länge föräldern har varit hemma istället för barnets ålder. Samtidigt bör det understrykas att syftet med föräldrapenningen är att man ska kunna vara ledig med sitt barn under just de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en utredning kring förutsättningarna för SGI-skyddet som tar båda dessa perspektiv i beaktande.

Föräldraledighetens påverkan på familjeliv, hälsa och livsinkomst

Hur vi väljer att fördela föräldraledighet och anpassning till livet som föräldrar har betydelse för livsinkomsten och därmed framtida pensioner. En ojämn arbetsmarknad och ett ojämnt arbetskraftsdeltagande leder till ojämlika livsinkomster. Centerpartiet har därför återkommande lyft behovet av återkommande information om pensionssystemet i olika aspekter. Alltför många är okunniga om sambandet mellan de val man gör idag och den framtida pensionen. Centerpartiet vill därför stärka myndigheternas uppdrag att informera om pensionssystemet och hur olika livsval påverkar den framtida pensionen.

Avskaffa den så kallade snabbhetspremien

Den särskilda beräkningsgrund för föräldrapenning som gäller om en förälder blir gravid på nytt innan ett barn har uppnått ett år och nio månaders ålder (ofta kallat snabbhetspremie), är problematisk på många sätt. Studier av barnafödandets utveckling i Sverige pekar på att snabbhetspremie styr föräldrars familjeplanering mot tätare födslar. Alltför täta graviditeter medför ökade risker för såväl barnet som mamman. Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar därför ett tidsintervall på 24 månader mellan två förlossningar.

Därtill ska läggas betydande risker med lång frånvaro, helt eller delvis, från arbetsmarknaden. När en person tappar förankringen med sin arbetsplats riskerar man

att hamna efter i såväl löneutveckling som karriärmöjligheter. Detta kan ge negativa konsekvenser för mycket lång tid framåt. Särskilt drabbade i detta avseende är kvinnor i allmänhet och kvinnor med redan svag anknytning till arbetsmarknaden i synnerhet. Centerpartiet anser därför att den så kallade snabbhetspremien bör avskaffas.

Föräldraledighet för företagare

För att fler ska välja att bli företagare är det viktigt att regler för föräldraförsäkringen som gäller för anställda så långt det går även ska gälla för företagare oavsett företagsform, inklusive de som är både anställda och företagare, så kallade kombinatörer. Då stärks flexibiliteten och tryggheten för framförallt kvinnors företagande.

Centerpartiet anser att småföretagare under sin föräldraledighet ska kunna bedriva viss begränsad administrativ styrande verksamhet i sitt företag utan att förlora sin föräldrapenning.

En svårighet för många företagare i förhållande till socialförsäkringssystemen är att beräkna sin framtida inkomst. Det gäller inte minst för frilansande företagare och företag inom den så kallade gigeekonomin. Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen föreslog istället att den sjukpenninggrundande inkomsten skulle beräknas på historiska uppgifter. Centerpartiet menar att det skulle underlätta för många företagare och stöder det förslaget.

Vilka inkomster och vilka tillgångar ska räknas in i underlaget för bedömningen av rätten till bostadsbidrag?

I bedömningen av rätten till bostadsbidrag räknas idag även barnens inkomster in i underlaget. Att ett hemmaboende barn som lämnat skolan och har en stadigvarande inkomst bidrar till hushållets kostnader är rimligt. Samtidigt finns det ett värde i att barn och ungdomar får pröva på att arbeta. En 15-åring som fått sitt första sommarjobb ska inte behöva riskera att minska föräldrarnas rätt till bostadsbidrag. Centerpartiet anser att det bör övervägas om någon form av fribelopp ska införas för barns förvärvsinkomster.

Det finns även anledning att se över barnens förmögenheters inverkan på rätten till bidrag. Det kan inte vara så att föräldrar kan föra över sina tillgångar på barnen och därmed få rätt till behovsprövade förmåner, samtidigt kan barn ha dedikerade tillgångar såsom en brottsofferersättning eller ett skadestånd. I dessa fall bör det övervägas om det ska vägas in i bedömningen av föräldrarnas rätt till bostadsbidrag.

Bostadsbidrag för ensamstående föräldrar

Bostadsbidraget får inte vara utformat så att det hämmar barnens rätt till båda sina föräldrar. När familjer bryts upp är det inte ovanligt att föräldrarnas ekonomiska villkor förändras på helt olika sätt. För föräldrar som har barnen tidvis boende hos sig gäller att

bostaden måste ha minst två rum och kök samt vara minst 40 m² stor. Motsvarande krav gäller inte för föräldrar med hemmavarande eller växelvist boende barn.

Gränsdragningen mellan hemmavarande barn och umgängesbarn

Barn ska ha en bra bostad oavsett var de bor. De regler kring särlevande med underåriga barn som rör bostadsbidrag fungerar idag inte väl. En faktor som påverkar bostadsbidraget är antalet dagar som respektive förälder har barnet boende hos sig, vilket avgör om barnen betraktas som hemmavarande eller umgängesbarn. Enligt samtal med Försäkringskassan är den gränsen tolv dagar per månad, dvs ca tre dagar per vecka. Vi menar att denna gräns förefaller väl restriktiv. Det innebär att en förälder som har vårdnaden om sitt barn ca 40 % av tiden riskerar att inte beviljas bostadsbidrag. Detta leder till ekonomisk osäkerhet och en osäkerhet för såväl barn som förälder kring boendet.

Månadsavstämning vid prövning av bostadsbidrag

Bostadsbidraget är ett träffsäkert verktyg för att bistå ekonomiskt utsatta familjer och därmed ett viktigt inslag i de svenska välfärdssystemen. Samtidigt finns det med dagens konstruktion betydande risker för den som tar emot bidraget. Eftersom bidraget beräknas på årsinkomsten och räknas av emot denna minskar nyttan av att någon i hushållet ökar sina inkomster; man riskerar till och med att bli återbetalningsskyldig. Bostadsbidraget riskerar därmed att medföra marginaleffekter som påverkar incitamenten att arbeta och kan till och med av vissa upplevas som en fälla där konsekvenserna av en höjd inkomst förvärrar människors utsatthet. Centerpartiet menar att bostadsbidragets konstruktion bör ses över för att förstärka skyddet för ekonomiskt utsatta familjer och motverka negativa marginaleffekter. En möjlighet som bör övervägas kan vara att införa månadsvis avstämning av inkomstunderlaget.

Avskaffa flerbarnstillägget för barn nummer två

Riksrevisionen granskade under 2020 hur flerbarnstillägget påverkar måluppfyllelsen inom ramen för den ekonomiska familjepolitiken (RiR 2020:09). Slutsatsen var att flerbarnstillägget har bidragit till att utjämna skillnaderna i ekonomisk standard mellan människor som har barn och de som inte har det. Däremot ansåg Riksrevisionen att den fördelningsmässiga träffsäkerheten är svag samt att kostnadseffektiviteten kunde vara bättre. När flerbarnstillägget reformerades 2005 och kom att omfatta redan barn nummer två i en familj försvagades den ekonomiska omfördelningen kraftigt, samtidigt som den generella förstärkningen av den disponibla inkomsten var marginell.

Centerpartiet anser att regeringen bör se över möjligheten att avskaffa flerbarnstillägget för barn nummer två och hur de statliga medel som därmed frigörs skulle kunna användas på ett sätt som kan förväntas ge bättre måluppfyllelse.

Martina Johansson (C)

Anders W Jonsson (C)

Catarina Deremar (C)

Peter Helander (C)

Sofia Nilsson (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Aphram Melki (C)